

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

อนาคตของชาติทุกชาติย่อมขึ้นอยู่กับเด็กเพราะเด็กก็คือผู้ใหญ่ในเวลาข้างหน้า ถ้าบุคคลได้รับการอบรมบ่มนิสัยให้เป็นพลเมืองดี อยู่ในศีลในธรรม เคารพต่อบทกฎหมายของบ้านเมืองเสียตั้งแต่ยังเยาว์ เมื่อเติบโตใหญ่ขึ้นพลเมืองของประเทศก็จะมีแต่คนดี และประเทศจะเจริญก้าวหน้าต่อไปได้ก็โดยต้องมีพลเมืองดั่งว่านี้¹ จึงถือได้ว่าเด็กและเยาวชนเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีความสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาประเทศชาติ ผู้ที่รับผิดชอบงานที่เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชนจึงต้องตระหนักและมีบทบาทที่ถูกต้องเหมาะสม มีความสำนึก มีความเข้าใจในเด็กทั้งในแง่กายภาพและจิตภาพ การปฏิบัติหน้าที่จึงจะสอดคล้องกับปรัชญาและเจตนารมณ์ของกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับเด็กในทุกๆ ด้าน รวมไปถึงจนถึงปฎิญาสากล อนุสัญญาและมาตรฐานสากลอื่นๆ ในเรื่องสิทธิเด็กด้วย² ปัญหาการกระทำผิดของเด็กละและเยาวชนจึงถือได้ว่าเป็นปัญหาที่มีความสำคัญ นอกจากนั้นการใช้มาตรการทางกฎหมายและการลงโทษผู้กระทำความผิด ไม่อาจแก้ไขผู้กระทำความผิดที่เป็นเด็กและเยาวชนได้อย่างแท้จริง เนื่องจากนักอาชญาวิทยามีความเห็นว่าการกระทำผิดของเด็กละและเยาวชนไม่ถือว่าเป็นอาชญากรรม และการกระทำผิดโดยส่วนใหญ่มิได้เกิดขึ้นจากนิสัยที่มีสันดานชั่วร้ายมาแต่กำเนิด แต่อาจเกิดขึ้นจากปัจจัยแวดล้อมหลายประการ เช่น ความอ่อนแอแห่งจิต ความเบาปัญญา ความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ สภาพครอบครัว ฐานะทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม เป็นต้น ในปัจจุบันประเทศต่างๆ จึงได้มีการพัฒนาให้มีการแยกกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดออกจากกระบวนการยุติธรรมทางอาญาทั่วไป

¹ จาก พิพิธภัณฑ์ศาลไทย ประวัติศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง, โดย พระราชดำรัสเนื่องในการเปิดศาลคดีเด็กและเยาวชนกลางและสถานพินิจและคุ้มครองเด็กกลาง วันที่ 28 มกราคม พ.ศ. 2494, ม.ป.ป., [online] : สืบค้นเมื่อ 14 พฤศจิกายน 2555, จาก <http://www.museum.coj.go.th/court/childandfamily.html>

² จาก “คำกล่าวของอัยการสูงสุดในพิธีเปิดการสัมมนาเชิงปฏิบัติการ เรื่อง การคุ้มครองสิทธิของเด็กและเยาวชนของพนักงานอัยการ วันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2540 ณ โรงแรมดิเอ็มเมอรัลด์ กรุงเทพฯ.” ใน *กระบวนการยุติธรรมในมุมมองของ คณิต ณ นคร* (พิมพ์เผยแพร่ในวารสารเกษียณอายุราชการ) (น. 93), โดย คณิต ณ นคร ก, 2540.

อย่างเด็ดขาด โดยมีวัตถุประสงค์มุ่งไปในทางสงเคราะห์เยียวยาแก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำ ความผิดมากกว่ามุ่งที่จะลงโทษ เนื่องจากเด็กและเยาวชนมีความเปราะบางต่อการได้รับผลกระทบ ในทางลบ ไม่ว่าจะเป็นผลกระทบทางจิตใจ การสูญเสียอิสรภาพ หรือการถูกพลัดพรากจาก สภาพแวดล้อมทางสังคมปกติ นอกจากนี้ยังเป็นเพราะแนวคิดที่สังคมมองว่าเด็กและเยาวชนเป็นผู้ ที่มีความอ่อนไหวทางอารมณ์ ถูกครอบงำทางความคิดจากบุคคลอื่นได้ง่ายกว่าผู้ใหญ่ หรือยังไม่มี วุฒิภาวะเพียงพอ การลงโทษให้สาสมกับความผิด หรือเพื่อให้หลายจำอาจก่อให้เกิดผลเสียต่อเด็ก และเยาวชนมากกว่าที่จะเป็นผลดี กลไกในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชน จึงมีแนวคิดที่จะมุ่งไปในการค้นหาสาเหตุแห่งการกระทำความผิดและมุ่งที่จะให้ความสำคัญกับ การป้องกัน แก้ไข ฟื้นฟู และพัฒนา โดยยึดถือประโยชน์สูงสุดของเด็กและเยาวชนเป็นหลัก ศาลคดีเด็กและเยาวชนแห่งแรกในโลกจึงถือกำเนิดขึ้นที่คุกเคาน์ตีของนครชิคาโก มลรัฐอิลลินอยส์ ประเทศสหรัฐอเมริกา เมื่อวันที่ 7 กรกฎาคม พ.ศ. 2442 (ค.ศ. 1899) ส่วนในประเทศไทยได้มีพระ บรมราชโองการให้ประกาศใช้ พ.ร.บ. จัดตั้งศาลคดีเด็กและเยาวชน พ.ศ. 2494 และ พ.ร.บ. วิธีพิจารณาคดีเด็กและเยาวชน พ.ศ. 2494 กระทรวงยุติธรรมจึงได้จัดตั้งศาลคดีเด็กและเยาวชนกลาง ขึ้นเป็นครั้งแรก เมื่อวันที่ 28 มกราคม พ.ศ. 2495 พร้อมทั้งสถานพินิจและคุ้มครองเด็กกลาง ซึ่งเป็น การเริ่มต้นแห่งระบบการแก้ไขเยียวยาเด็กและเยาวชนที่ถูกต้องและเหมาะสมที่สุด และได้มีการ บัญญัติเรื่องมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในชั้นเจ้าพนักงาน ซึ่งเป็นเรื่องของการไม่ฟ้อง คดีอาญา โดยมีจุดเริ่มต้นในการนำมาใช้กับกลุ่มเด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดในคดีเล็กน้อย เท่านั้น ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 29 แห่งพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีเด็กและเยาวชน พ.ศ. 2494 และมาตรา 63 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและ ครอบครัว พ.ศ. 2534 โดยให้นำกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ในรูปแบบการประชุม กลุ่มครอบครัวและชุมชน (Family and Community Groups Conference) มาใช้ในฐานะเป็น กระบวนการยุติธรรมทางเลือกโดยใช้ควบคู่กับมาตรา 63 เป็นครั้งแรก ทั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อคัด แยกเด็กและเยาวชนกลุ่มที่กระทำผิดครั้งแรกและกระทำความผิดเพียงเล็กน้อยโดยใช้วิธีการ เบี่ยงเบนหรือหันเห (Diversion) คดีเด็กและเยาวชนกลุ่มนี้โดยไม่ต้องฟ้องคดีต่อศาลเยาวชนและ ครอบครัว แต่ก็เป็นเพียงนโยบายในขณะนั้นเท่านั้น ไม่ได้รับการตอบสนองเท่าที่ควรและยังขาด การบัญญัติกฎหมายที่ชัดเจน³

³ จาก “พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553,” โดย อัจฉริยา ชูดีนนันทน์ ก, 2555 มิถุนายน – สิงหาคม, *วารสารนิติศาสตร์ปริทัศน์ มหาวชิราวุธราชวิทยาลัย*, 1 (1), น. 151 – 152.

ปัจจุบันจึงได้มีการนำมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญามาใช้ในศาลเยาวชนและครอบครัวทั้งในชั้นเจ้าพนักงานและชั้นศาล วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มุ่งศึกษาเปรียบเทียบหลักเกณฑ์ในการยุติคดีเด็กและเยาวชนในชั้นเจ้าพนักงานและชั้นศาลตามกฎหมายไทยและแคนาดา โดยกฎหมายกำหนดให้ศาลเยาวชนและครอบครัวใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา กล่าวคือ ในชั้นเจ้าพนักงานเป็นไปตามบทบัญญัติในมาตรา 86 ถึงมาตรา 89 แห่งพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 เป็นการนำมาตรการพิเศษมาใช้แทนการดำเนินคดีอาญา โดยนำมาใช้กับเด็กและเยาวชนกลุ่มที่กระทำความผิดอาญาซึ่งมีอัตราโทษอย่างสูงตามที่กฎหมายกำหนดไว้ให้จำคุกไม่เกินห้าปี ไม่ว่าจะมิโทษปรับด้วยหรือไม่ก็ตาม โดยเด็กหรือเยาวชนนั้นต้องไม่เคยได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกมาก่อน เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือเป็นความผิดลหุโทษ และเมื่อปรากฏว่าเด็กและเยาวชนนั้นสำนึกผิดและยอมกลับตัวกลับใจ คือ สามารถกลับตัวเป็นคนดีได้ไม่ยาก⁴ และผู้เสียหายยินยอมให้อภัย โดยทั้งผู้เสียหายและเด็กหรือเยาวชนเห็นด้วยกับแผนแก้ไขฟื้นฟูนี้⁵ ในการนี้ผู้อำนวยการสถานพินิจก็จะเสนอความเห็นประกอบแผนแก้ไขฟื้นฟูต่อพนักงานอัยการ และเมื่อพนักงานอัยการเห็นชอบด้วยกับแผนแก้ไขฟื้นฟูดังกล่าวผู้อำนวยการสถานพินิจก็จะดำเนินการโดยจัดทำแผนแก้ไขฟื้นฟูในทันทีพร้อมทั้งรายงานให้ศาลทราบด้วย⁶ ซึ่งในการพิจารณากำหนดแผนแก้ไขฟื้นฟูนี้ต้องเกิดจากความร่วมมือของทุกฝ่าย ได้แก่ เด็กหรือเยาวชน บิดามารดา ผู้เสียหาย ผู้แทนชุมชน นักจิตวิทยา หรือพนักงานสังคมสงเคราะห์ หรือพนักงานอัยการ⁷ เป็นต้น และเมื่อเด็กหรือเยาวชนได้ปฏิบัติตามแผนแก้ไขฟื้นฟูอย่างครบถ้วนแล้วและศาลเยาวชนและครอบครัวเห็นชอบด้วย เด็กหรือเยาวชนดังกล่าวก็จะได้รับผลดีโดยไม่ต้องถูกฟ้องคดีต่อศาลเยาวชนและครอบครัว จึงมีผลทำให้คดียุติลงในระดับของพนักงานอัยการและสิทธิในการนำคดีอาญามาฟ้องย่อมระงับลง อย่างไรก็ตาม คำสั่งไม่ฟ้องนี้ ผู้อำนวยการสถานพินิจต้องรายงาน

⁴ พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 86 วรรคแรก.

⁵ พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 86 วรรคห้า.

⁶ พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 86 วรรคสอง.

⁷ พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 87 วรรคแรก.

ให้ศาลทราบด้วย และไม่ตัดสิทธิผู้มีส่วนได้เสียที่จะดำเนินคดีในส่วนแพ่ง⁸ ส่วนในชั้นศาลมีการนำมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญามาใช้ ซึ่งเป็นไปตามบทบัญญัติในมาตรา 90 ถึงมาตรา 94 แห่งพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 กล่าวคือ แม้ว่าคดีจะอยู่ในชั้นของการฟ้องคดีต่อศาลเยาวชนและครอบครัวแล้วก็ตามก็สามารถนำมาตรการดังกล่าวมาใช้ได้ เพียงแต่มีเงื่อนไขว่าต้องกระทำก่อนศาลเยาวชนและครอบครัวมีคำพิพากษา⁹ มาตรการนี้เป็นมาตรการที่ศาลสามารถใช้คัดกรองเพื่อให้เด็กหรือเยาวชนที่ไม่ควรอยู่ในกระบวนการยุติธรรมได้มีโอกาสออกจากกระบวนการยุติธรรมโดยเร็วที่สุดและสามารถกลับคืนสู่สังคมและใช้ชีวิตอย่างมีบทบาทเชิงสร้างสรรค์โดยไม่ต้องทำการพิพากษาคดี การใช้มาตรการนี้จะมีกระบวนการเข้าสู่การจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูจากการร่วมมือกันระหว่างผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ไม่ว่าจะเป็นเด็กหรือเยาวชน ผู้เสียหาย และโจทก์ ภายใต้แนวคิดกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ (Restorative Justice) เช่นเดียวกับมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในชั้นเจ้าพนักงาน

การใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในชั้นเจ้าพนักงานและชั้นศาล จึงเป็นกระบวนการยุติธรรมทางเลือกคู่ขนานไปกับกระบวนการยุติธรรมปกติ ถือได้ว่าเป็นอีกช่องทางหนึ่งของการอำนวยความสะดวกทางอาญาที่มีวัตถุประสงค์เพื่อแบ่งเบาภาระคดีที่ขึ้นสู่ศาล (Diversion) หรือเบี่ยงเบนคดีออกจากศาลหรือออกจากกระบวนการยุติธรรมกระแสหลัก ทั้งยังเป็นวิธีการที่ลดความจำเป็นในการใช้กระบวนการยุติธรรมทางอาญากับเด็กและเยาวชน และลดผลกระทบในทางเลวร้ายที่อาจเกิดขึ้นกับเด็กและเยาวชนจากการใช้กระบวนการยุติธรรมกระแสหลักอีกด้วย แนวคิดของกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์จึงเป็นวิธีการใหม่ที่เปิดกว้างและผ่อนคลายกว่าการดำเนินคดีอาญาแบบเดิม โดยให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายต่างเกิดความรู้สึกยอมรับว่ามีความยุติธรรมเกิดขึ้นควบคู่ไปกับการที่สามารถจะกลับคืนมาด้วยความสมานฉันท์หรือพร้อมที่จะมีความสัมพันธ์ใหม่ที่ดีต่อกันต่อไป ซึ่งการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาดังกล่าวนี้ยังมีความสอดคล้องกับหลักการตามกฎมาตรฐานขั้นต่ำขององค์การสหประชาชาติว่าด้วยการบริหารกระบวนการยุติธรรมสำหรับเยาวชน (กฎปักกิ่ง) ที่ว่า ในกรณีที่เหมาะสม อาจมีการจัดการกับผู้กระทำผิดที่เป็นเยาวชนโดยวิธีการอื่นที่เหมาะสมซึ่งไม่ต้องนำเอาเยาวชนนั้นไปดำเนินการตาม

⁸ “พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553,” (น. 152 – 153). เล่มเดิม.

⁹ แหล่งเดิม. น. 153.

กระบวนการยุติธรรมทางอาญาในรูปแบบปกติ¹⁰ และอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กที่ว่า เมื่อเห็นว่าเหมาะสมและเป็นที่ยอมรับปรารถนา ให้กำหนดมาตรการทางเลือกที่จะใช้กับเด็กเหล่านั้น ทั้งนี้โดยมีเงื่อนไขว่าสิทธิมนุษยชนและการคุ้มครองตามกฎหมายจะได้รับการเคารพอย่างเต็มที่อยู่¹¹ เนื่องจากการดำเนินคดีอาญากับเด็กและเยาวชนทำให้เกิดความหวาดกลัว การใช้มาตรการลงโทษอย่างรุนแรงหรือการตั้งข้อรังเกียจ โดยกีดกันเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดให้ออกไปจากสังคมอาจจะทำให้เด็กและเยาวชนเกิดความชินชากับสิ่งที่ทารุณโหดร้าย มีความคิดว่าสังคมไม่ยอมรับ ไม่ให้อภัยกับการกระทำที่ผิดพลาด ทำให้เกิดแรงผลักดันให้ทำร้ายสังคม และก่อให้เกิดปมด้อยจิตตัวเด็กและเยาวชนตลอดไปจนยากที่จะแก้ไขเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมนิสัยให้ดีขึ้น จนในที่สุดอาจจะทำให้เด็กและเยาวชนเหล่านั้นกระทำความผิดคิดนิสัยและกลายเป็นอาชญากรได้ กฎหมายฉบับนี้จึงสอดคล้องกับปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิเด็กอย่างยิ่ง โดยพระราชบัญญัติฉบับนี้มีเจตนารมณ์ที่แน่วแน่ในการแก้ไขปัญหาของเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดอย่างเป็นระบบ และบูรณาการโดยให้ทุกฝ่ายได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการตามมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา ตลอดจนภาคประชาชนและภาคประชาสังคมให้เกิดความสงบสุข และผู้เสียหายได้รับการเยียวยาบรรเทาความเสียหายควบคู่กันไปด้วย อีกทั้งการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา ตามมาตรา 90 จะต้องปรากฏว่าพฤติการณ์แห่งคดีไม่เป็นภัยร้ายแรงต่อสังคมเกินสมควร ศาลเห็นว่าเด็กหรือเยาวชนอาจกลับตนเป็นคนดีได้และผู้เสียหายอาจได้รับการชดเชยเยียวยาตามสมควร ตลอดจนเป็นประโยชน์ต่ออนาคตของเด็กหรือเยาวชนและต่อผู้เสียหายมากกว่าการพิจารณาพิพากษา¹² มาตรการดังกล่าวจึงเป็นประโยชน์ต่อเด็กและเยาวชนเป็นอย่างมาก รวมทั้งยังเป็นการเปิดโอกาสให้เด็กและเยาวชนที่มีความสำคัญในการกระทำความผิดได้มีส่วนร่วมในการเยียวยาผู้เสียหาย ชุมชน และสังคม ในความผิดที่ไม่ส่งผลกระทบเสียหายอย่างร้ายแรงต่อสังคมและชุมชน และยังเป็นการป้องกันความเสียหายที่จะเกิดขึ้นในอนาคตได้อีกทางหนึ่งด้วย เนื่องจาก มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาดังกล่าวนี้มีแนวคิดหลักการ และลักษณะพิเศษที่แตกต่างออกไปจากกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในรูปแบบปกติ วิธีการดังกล่าวเป็นกระบวนการยุติธรรมทางเลือกและมีความมุ่งหมายที่จะส่งเสริมสวัสดิภาพของเด็กและเยาวชนในขอบเขตที่กว้างขวางที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ สิ่งสำคัญในการนำมาตรการดังกล่าวมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดสำหรับเด็กและเยาวชน คือการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นด้วย

¹⁰ กฎมาตรฐานขั้นต่ำขององค์การสหประชาชาติว่าด้วยการบริหารกระบวนการยุติธรรมสำหรับเยาวชน (กฎปักกิ่ง) ข้อที่ 11.1

¹¹ อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ข้อที่ 40 3. ข).

¹² จาก “มุมมองอีกหนึ่งมุมของกฎหมายเด็กและเยาวชนฉบับใหม่”, ใน *รพี* ' 54 (น. 132 – 133), โดย เพลิม เพ็ชรกุล, 2554.

วิธีการที่ไม่เป็นทางการ ด้วยการระงับข้อพิพาทที่เกิดจากความร่วมมือของผู้ที่ได้รับผลกระทบจากความผิดที่เกิดขึ้น โดยผู้กระทำผิดได้แสดงความสำนึกผิดและแสดงความรับผิดชอบในการกระทำของตน ด้วยการให้ความช่วยเหลือ การเยียวยาผู้เสียหายและการบรรเทาผลร้ายที่เกิดขึ้น ผู้เสียหายได้รับการเยียวยาทางจิตใจ การชดเชยความเสียหายและมีส่วนร่วมในกระบวนการยุติธรรม โดยมีเป้าหมายสุดท้ายของการดำเนินการที่ทำให้ผู้กระทำความผิดรู้สึกว่าการหาข้อขัดแย้งที่เกิดขึ้นได้หมดสิ้นไป สร้างความพอใจแก่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องและก่อให้เกิดความสงบสุขในสังคม

แต่การนำมาตราการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญามาใช้ในชั้นเจ้าพนักงานตามมาตรา 86 วรรคหนึ่ง มีเงื่อนไขว่าต้องเป็นกรณีที่เด็กหรือเยาวชนไม่เคยได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกมาก่อน กรณีนี้จึงทำให้เด็กและเยาวชนที่เคยกระทำความผิดมาก่อนแล้วถูกตัดขาดจากความช่วยเหลือตามหลักวิชา โดยเฉพาะในแนวทางของวิชาการสวัสดิภาพเด็กและเยาวชน (Child welfare science) จึงเป็นการผลักดันให้เด็กและเยาวชนเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมกระแสหลัก ซึ่งไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวอย่างแน่นอน¹³ ดังนั้น หากมีการยกเลิกเงื่อนไขโดยการตัดถ้อยคำในมาตรา 86 วรรคหนึ่ง คำว่า “ถ้าปรากฏว่าเด็กหรือเยาวชนไม่เคยได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก” และควรให้มีการเพิ่มเงื่อนไขการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาตามมาตรา 86 วรรคหนึ่ง โดยให้มีการเพิ่มถ้อยคำว่า “และเมื่อข้อเท็จจริงตามพฤติการณ์แห่งคดีไม่ปรากฏว่าเป็นการกระทำความผิดอันมีลักษณะที่เป็นภัยอันตรายต่อประชาชนหรือกระทบต่อสาธารณะอย่างร้ายแรง” น่าจะก่อให้เกิดประโยชน์กับเด็กและเยาวชนมากกว่าและทำให้เด็กและเยาวชนได้รับการแก้ไข ฟื้นฟู เพื่อปรับพฤติกรรมสืบตามแนวทางของวิชาการสวัสดิภาพเด็กและเยาวชน รวมทั้งยังทำให้มีความสอดคล้องกับเจตนารมณ์ในการจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและสอดคล้องกับเป้าหมายของการดำเนินคดีอาญากับเด็กและเยาวชน และเพื่อเป็นการคุ้มครองสาธารณสุข โดยมาตรการที่นำมาใช้กับเยาวชนต้องได้สัดส่วนกับความรุนแรงของการกระทำความผิดและระดับความรับผิดชอบของเยาวชนด้วย นอกจากนี้ กรณีอาจเกิดปัญหาในคดีที่เด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดหลายกรรมต่างกันหรือกรรมเดียวผิดต่อกฎหมายหลายบทว่าจะใช้หลักเกณฑ์ใดมาพิจารณาว่าจะนำมาตราการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญามาใช้หรือไม่ ดังนั้น เพื่อก่อให้เกิดความชัดเจนและเป็นแนวทางปฏิบัติอย่างเดียวกัน จึงควรเพิ่มโดยกำหนดวิธีการในการนำมาตราการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญามาใช้ในชั้นเจ้าพนักงาน โดยเพิ่มถ้อยคำว่า “ในกรณีเป็นความผิดหลายกรรมต่างกันหรือกรรมเดียวผิดต่อกฎหมายหลายบท ให้ถือข้อหาที่มีอัตราโทษสูงสุดเป็นเกณฑ์” ในมาตรา 86 วรรคหนึ่งตอนท้าย

¹³ จาก การปฏิรูประบบศาลเยาวชนและครอบครัว (พิมพ์ครั้งที่ 2) (น. 34), โดย วิชา มหาคุณ, 2543.

ส่วนการนำมาตราการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญามาใช้ในชั้นศาลตามมาตรา 90 มีเงื่อนไขการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาเช่นเดียวกับการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในชั้นเจ้าพนักงานตามมาตรา 86 วรรคหนึ่ง ดังนั้น หากมีการยกเลิกเงื่อนไขโดยการตัดถ้อยคำในมาตรา 90 คำว่า “ถ้าปรากฏว่าเด็กหรือเยาวชนไม่เคยได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกมาก่อน” น่าจะก่อให้เกิดประโยชน์กับเด็กและเยาวชนมากกว่า รวมทั้งยังทำให้มีความสอดคล้องกับเจตนารมณ์ในการจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและสอดคล้องกับเป้าหมายของการดำเนินคดีอาญากับเด็กและเยาวชน เช่นเดียวกันกับการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในชั้นเจ้าพนักงาน และการที่กฎหมายวางข้อจำกัดในเรื่องอัตราโทษไว้ โดยกำหนดว่าในกรณีที่ศาลจะมีคำสั่งให้มีการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูได้นี้ต้องเป็นกรณี “เมื่อมีการฟ้องคดีต่อศาลว่าเด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดอาญาซึ่งมีอัตราโทษอย่างสูงตามที่กฎหมายกำหนดไว้ให้จำคุกไม่เกินยี่สิบปีไม่ว่าจะมีโทษปรับด้วยหรือไม่ก็ตาม” ข้อจำกัดในเรื่องอัตราโทษดังกล่าวจึงเป็นการตัดโอกาสเด็กและเยาวชนที่จะเข้าสู่กระบวนการทางเลือก ทำให้เด็กและเยาวชนต้องเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมที่เป็นทางการอย่างเต็มรูปแบบ เพื่อเป็นการให้โอกาสเด็กและเยาวชนให้สามารถเข้าสู่กระบวนการดังกล่าวได้ จึงควรลดข้อจำกัดในเรื่องอัตราโทษโดยคงไว้เพียงโทษจำคุกเท่านั้นและให้มีการเพิ่มถ้อยคำดังนี้ “เมื่อมีการฟ้องคดีต่อศาลว่าเด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดอาญาซึ่งมีอัตราโทษจำคุกไม่ว่าจะมีโทษปรับด้วยหรือไม่ก็ตาม เมื่อพิจารณาถึงความร้ายแรงของการกระทำความผิด ประเภทของความผิด และประวัติการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนที่ผ่านมา หรือเหตุการณ์อื่นๆ ที่ทำให้มีความร้ายแรงยิ่งขึ้น และการเลือกใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาที่เหมาะสม” โดยไม่ต้องใช้อัตราโทษเป็นเกณฑ์ในการนำมาตราการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญามาใช้ในชั้นศาลแต่เพียงประการเดียว นอกจากนั้น เพื่อก่อให้เกิดความชัดเจนและเป็นแนวทางปฏิบัติอย่างเดียวกัน จึงควรเพิ่มโดยกำหนดวิธีการในการนำมาตราการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญามาใช้ในชั้นศาล โดยเพิ่มถ้อยคำว่า “ในกรณีเป็นความผิดหลายกรรมต่างกันหรือกรรมเดียวผิดต่อกฎหมายหลายบท ให้ถือข้อหาที่มีอัตราโทษสูงสุดเป็นเกณฑ์” ในมาตรา 90 ตอนท้ายเช่นเดียวกับมาตรา 86 วรรคหนึ่ง ดังนั้น เพื่อให้สอดคล้องกับปรัชญาและเจตนารมณ์ของกฎหมายในการดำเนินคดีกับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดอาญาที่มุ่งเน้นให้มีการดำเนินการอบรมแก้ไขฟื้นฟูจิตใจมากกว่ามุ่งที่จะลงโทษ และการทำให้เด็กและเยาวชนกลับมีคุณค่าอีกครั้งหนึ่ง โดยมีปรัชญาในการพิจารณาคดีที่ว่า “ช่วยเหลือเพื่อวันพรุ่งนี้ มิใช่ลงโทษเพื่อวันนี้” (Help for tomorrow, not punishment for today).¹⁴ จึงควรยกเลิกและเพิ่มเงื่อนไขในการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดี

¹⁴ การปฏิรูประบบศาลเยาวชนและครอบครัว (พิมพ์ครั้งที่ 2) (น. 34 - 35). เล่มเดิม.

อาญา และลดข้อจำกัดทางกฎหมายในการนำมาตราการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญามาใช้ในชั้นเจ้าพนักงานและชั้นศาล และกำหนดวิธีการในการนำมาตราการดังกล่าวมาใช้ให้ชัดเจน เพื่อให้กลไกในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชนสามารถขับเคลื่อนไปสู่แนวทางในการแก้ปัญหาดังกล่าวได้มีประสิทธิภาพและก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับเด็กและเยาวชนได้อย่างแท้จริง

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาแนวคิด ทฤษฎี รวมถึงเจตนารมณ์ เหตุผล และความจำเป็นในการนำมาตราการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญามาใช้ในกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชน
2. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์หลักเกณฑ์ในการยุติคดีเด็กและเยาวชนในชั้นเจ้าพนักงานและชั้นศาลตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553
3. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์เปรียบเทียบหลักเกณฑ์ในการยุติคดีเด็กและเยาวชนในชั้นเจ้าพนักงานและชั้นศาลตามกฎหมายไทยและแคนาดา
4. เพื่อศึกษาแนวทางที่เหมาะสมในการปรับปรุงและแก้ไขบทบัญญัติของกฎหมาย ตลอดจนหลักเกณฑ์ในการยุติคดีเด็กและเยาวชนในชั้นเจ้าพนักงานและชั้นศาลตามกฎหมายไทย เพื่อลดปริมาณคดีในศาลเยาวชนและครอบครัว

1.3 สมมุติฐานของการศึกษา

มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาที่นำมาใช้ในชั้นเจ้าพนักงานและชั้นศาล ตามมาตรา 86 และมาตรา 90 แห่งพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มีหลักเกณฑ์ในการนำมาตราการดังกล่าวมาใช้ โดยมีเงื่อนไขว่า เด็กหรือเยาวชนต้องไม่เคยได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกมาก่อน และมีข้อจำกัดในเรื่องของอัตราโทษ จึงทำให้เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดไม่ได้รับโอกาสที่จะเข้าสู่กระบวนการทางเลือกได้ ทั้งยังเป็นการผลักดันให้เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดต้องเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมที่เป็นทางการอย่างเต็มรูปแบบ ซึ่งไม่สอดคล้องกับเจตนารมณ์ในการจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและไม่สอดคล้องกับเป้าหมายของการดำเนินคดีอาญากับเด็กและเยาวชน ดังนั้น หากมีการยกเลิกเงื่อนไขโดยการตัด้อยคำในมาตรา 86 วรรคหนึ่ง และมาตรา 90 คำว่า “ถ้าปรากฏว่าเด็กหรือเยาวชนไม่เคยได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกมาก่อน” และเพิ่มเงื่อนไขในการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา ตามมาตรา 86 วรรคหนึ่ง โดยให้

มีการเพิ่มถ้อยคำว่า “และเมื่อข้อเท็จจริงตามพฤติการณ์แห่งคดีไม่ปรากฏว่าเป็นการกระทำความผิด อันมีลักษณะที่เป็นอันตรายต่อประชาชนหรือกระทบต่อสาธารณะอย่างร้ายแรง” การลดข้อจำกัด ทางกฎหมายตามมาตรา 90 ในเรื่องอัตราโทษโดยคงไว้เพียงโทษจำคุกเท่านั้นและให้มีการเพิ่ม ถ้อยคำดังนี้ “เมื่อมีการฟ้องคดีต่อศาลว่าเด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดอาญาซึ่งมีอัตราโทษจำคุก ไม่ว่าจะมิโทษปรับด้วยหรือไม่ก็ตาม เมื่อพิจารณาถึงความร้ายแรงของการกระทำความผิด ประเภท ของความผิด และประวัติการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนที่ผ่านมา หรือเหตุการณ์อื่นๆ ที่ทำ ให้มีความร้ายแรงยิ่งขึ้น และการเลือกใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาที่เหมาะสม” และ เพื่อก่อให้เกิดความชัดเจนและเป็นแนวทางปฏิบัติอย่างเดียวกัน จึงควรเพิ่มโดยกำหนดวิธีการใน การนำมาตราการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญามาใช้ในชั้นเจ้าพนักงานและชั้นศาล โดยเพิ่มถ้อยคำ ว่า “ในกรณีเป็นความผิดหลายกรรมต่างกันหรือกรรมเดียวผิดต่อกฎหมายหลายบท ให้ถือข้อหาที่มี อัตราโทษสูงสุดเป็นเกณฑ์” ในมาตรา 86 วรรคหนึ่ง และมาตรา 90 จึงน่าจะเป็นวิธีการที่เหมาะสม ในการนำมาตราการดังกล่าวมาใช้และก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่เด็กและเยาวชน รวมทั้งเป็นการ ลดความจำเป็นในการใช้กระบวนการยุติธรรมทางอาญากับเด็กและเยาวชน ลดผลกระทบในทาง เลวร้ายที่อาจจะเกิดขึ้นกับเด็กและเยาวชนจากการใช้กระบวนการยุติธรรมกระแสหลัก และเพื่อเป็น การเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายได้ปรับความเข้าใจซึ่งกันและกัน และสามารถยุติข้อขัดแย้งได้โดยสันติวิธี รวมทั้งยังทำให้เด็กและเยาวชนได้รับความยุติธรรมอย่างเหมาะสมอีกด้วย

1.4 ขอบเขตของการศึกษา

ศึกษาถึงแนวคิด ทฤษฎี รวมถึงเจตนารมณ์ เหตุผล และความจำเป็นในการนำมาตราการ พิเศษแทนการดำเนินคดีอาญามาใช้ในกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชน และศึกษา หลักเกณฑ์ในการยุติคดีเด็กและเยาวชนในชั้นเจ้าพนักงานและชั้นศาล ตามมาตรา 86 และมาตรา 90 แห่งพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 ตามกฎหมายไทยเปรียบเทียบกับกฎหมายแคนาดา เพื่อศึกษาถึงแนวทางที่เหมาะสมในการปรับปรุง และแก้ไขบทบัญญัติของกฎหมาย ตลอดจนหลักเกณฑ์ในการยุติคดีเด็กและเยาวชนในชั้น เจ้าพนักงานและชั้นศาลตามกฎหมายไทย เพื่อลดปริมาณคดีในศาลเยาวชนและครอบครัว

1.5 วิธีการศึกษา

การศึกษาวิจัยฉบับนี้เป็นการศึกษาด้วยวิธีการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยจะทำการศึกษาวิจัยจากเอกสารทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ และข้อมูลด้านเอกสารทั้งหมดที่เกี่ยวข้องจากตัวบทกฎหมาย ตำราทางวิชาการ วารสาร บทความ วิทยานิพนธ์ รวมทั้งสารสนเทศจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เพื่อใช้ในการรวบรวมข้อมูล เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ต่อไป

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงแนวคิด ทฤษฎี รวมถึงเจตนารมณ์ เหตุผล และความจำเป็นในการนำมามาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญามาใช้ในกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชน
2. ทำให้ทราบถึงหลักเกณฑ์ในการยุติคดีเด็กและเยาวชนในชั้นเจ้าพนักงานและชั้นศาลตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553
3. ทำให้ทราบถึงหลักเกณฑ์ในการยุติคดีเด็กและเยาวชนในชั้นเจ้าพนักงานและชั้นศาลตามกฎหมายแคนาดา
4. ทำให้ทราบถึงแนวทางที่เหมาะสมในการปรับปรุงและแก้ไขบทบัญญัติของกฎหมายตลอดจนหลักเกณฑ์ในการยุติคดีเด็กและเยาวชนในชั้นเจ้าพนักงานและชั้นศาลตามกฎหมายไทย เพื่อลดปริมาณคดีในศาลเยาวชนและครอบครัว